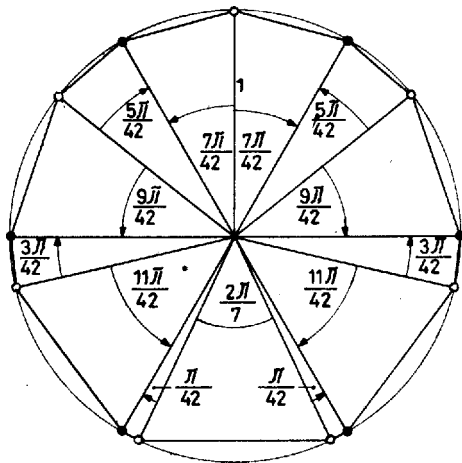

Az egységnyi sugarú kör kerületén már egy-egy csúcspont kijelölése is teljesen megszabja a kívánt szabályos hat-, ill. hétszöget. A konvex burok alakját pedig, mivel azt csak a szabályos sokszögek relatív helyzete befolyásolja, egyetlen szögparaméter meghatározza. A paraméter szerencsés megválasztása megkönnyítheti a szükséges számításokat.

Kiinduló helyzetnek tekintjük azt, amelyben a szabályos sokszögeknek van közös szimmetria-tengelyük, de nincs közös csúcspontjuk (lásd ábra; a szabályos hatszög csúcsait teli, a szabályos hétszöget üres karikák jelölik). A konvex burok most egy tengelyesen szimmetrikus 13 oldalú sokszög, melynek csúcspontjait a szabályos sokszögek csúcspontjai alkotják.

Ennek a 13-szögnek a középponti szögeit vizsgáljuk. A szabályos hatszög csúcsai a szabályos hétszög különböző középponti szögtartományaiba esnek, mivel $\frac{2\pi}{6} > \frac{2\pi}{7}$. A szabályos hétszögnek tehát *pontosan egy* középponti szögtartománya van, amelybe nem esik hatszög-csúcs. Ez a $\frac{2\pi}{7}$ nagyságú szögtartomány ezért szükségképpen szimmetrikus a konvex burok szimmetriatengelyére. A vele szomszédos középponti szögek a 13-szögben a szimmetria miatt egyenlők, mégpedig $\frac{\pi}{42}$ nagyságúak, mivel összegük $\frac{2\pi}{6} - \frac{2\pi}{7}$. Most mindkét forgásirányban tovább haladva következnek hatszög-, ill. hétszög-csúcsra illeszkedő szögcsárak.

Nevezzük a középponti szögek irányának annak a 180° -osnál kisebb elforgatásnak az irányát, amely a szög hétszög-csúcsra illeszkedő szárát (kezdő szár) a hatszög-csúcsra illeszkedő szárába viszi át.

A $\frac{2\pi}{7}$ nagyságú szög kivételével minden középponti szögnek van egy szimmetrikus párja, amely éppen ezért vele egyenlő nagyságú, de ellentétes irányú. Ha a $\frac{\pi}{42}$ nagyságú szögekből kiindulva, a szög irányába haladva, a kiindulásul vett szöggel azonos irányú szögeket sorra vesszük, minden szög az előzőnél $\frac{2\pi}{42}$ -vel nagyobb, hiszen egy szöget az előzőből úgy is megkaphatunk, hogy ennek kezdő szárát $\frac{2\pi}{7}$ -tel, másik szárát $\frac{2\pi}{6}$ -tal a szög irányába elforgatjuk.

A kiinduló helyzetben tehát a konvex buroknak van egy $\frac{2\pi}{7}$ nagyságú középponti szöge, továbbá két-két $\frac{\pi}{42}$, $\frac{3\pi}{42}$, $\frac{5\pi}{42}$, $\frac{7\pi}{42}$, $\frac{9\pi}{42}$, $\frac{11\pi}{42}$ nagyságú középponti szöge.

Rögzítsük a szabályos hatszöget, és forgassuk el a középpont körül a szabályos hétszöget pozitív irányban, az elforgatás szöge legyen $2x$. Célunk az, hogy a konvex burok az összes lehetséges alakját felvegye. Azt állítjuk, hogy ehhez elegendő, ha $2x$ értéke 0 és $\frac{\pi}{42}$ között változik. Valóban, $2x = \frac{2\pi}{42}$ esetén újra a kiinduló helyzettel azonos helyzet áll elő. A $\frac{\pi}{42} < 2x < \frac{2\pi}{42}$ esetekben pedig csak a tükörképeit kapjuk azoknak a konvex buroknak, amelyek a $0 < 2x < \frac{\pi}{42}$ esetekben létrejöttek. A tükörtengely az a közös szimmetria-tengely, amellyel $2x = \frac{\pi}{42}$ esetén a szabályos sokszögek rendelkeznek. (Ebben az esetben van közös csúcs is, tehát a konvex burok 12 oldalú sokszög.)

Írjuk föl a konvex burok kerületét x függvényében! Az elforgatás következtében a negatív irányú középponti szögek $2x$ -szel nőnek, a pozitív irányúak $2x$ -szel csökkennek, a $2\pi/7$ nagyságú középponti szög nem változik. Így a következő 13 (esetleg 12, ha $2x = \pi/42$) középponti szögünk van:

$$\frac{2\pi}{7}, \frac{\pi}{42} - 2x, \frac{\pi}{42} + 2x, \frac{3\pi}{42} - 2x, \frac{3\pi}{42} + 2x, \frac{5\pi}{42} - 2x, \frac{5\pi}{42} + 2x, \frac{7\pi}{42} - 2x, \frac{7\pi}{42} + 2x, \\ \frac{9\pi}{42} - 2x, \frac{9\pi}{42} + 2x, \frac{11\pi}{42} - 2x, \frac{11\pi}{42} + 2x,$$

Az egységnyi sugarú körben az α középponti szöghöz tartozó húr hossza $2 \sin \frac{\alpha}{2}$, tehát a konvex sokszög $k(x)$ kerülete

$$k(x) = 2 \sin \frac{\pi}{7} + 2 \cdot \sum_{i=1}^6 \left(\sin \left(\frac{2i-1}{84} \pi - x \right) + \sin \left(\frac{2i-1}{84} \pi + x \right) \right).$$

A $\sin(\alpha + x) + \sin(\alpha - x) = 2 \sin \alpha \cos x$ azonosság alapján

$$(1) \quad k(x) = 2 \sin \frac{\pi}{7} + 2 \cdot \sum_{i=1}^6 \left(2 \sin \frac{(2i-1)\pi}{84} \cdot \cos x \right) = A + B \cos x,$$

$$\text{ahol } A = 2 \sin \frac{\pi}{7} = 0,868, \text{ és } B = 4 \cdot \sum_{i=1}^6 \sin \frac{(2i-1)\pi}{84} = 5,297.$$

Mivel $\cos x$ a kérdéses $0 \leq x \leq \pi/84$ intervallumon szigorúan fogy, azért

$$A + B \geq k(x) \geq A + B \cos \frac{\pi}{84},$$

és egyenlőség csak az $x = 0$, illetve $x = \pi/84$ esetekben áll fenn. Ezzel a feladatot megoldottuk.

Megjegyzés. Az (1)-ben szereplő B -vel jelölt kifejezést zárt alakban is felírhatjuk a következő azonosság alapján:

$$\sin t + \sin 2t + \dots + \sin nt = \frac{\sin \frac{(n+1)t}{2} \sin \frac{nt}{2}}{\sin \frac{t}{2}}.$$

Ekkor ugyanis

$$\begin{aligned} \sum_{i=1}^6 \sin \frac{(2i-1)\pi}{84} &= \sum_{i=1}^{11} \sin \frac{i\pi}{84} - \sum_{i=1}^5 \sin \frac{2i\pi}{84} = \frac{\sin \frac{\pi}{14} \cdot \sin \frac{11\pi}{168}}{\sin \frac{\pi}{168}} - \frac{\sin \frac{\pi}{14} \sin \frac{5\pi}{84}}{\sin \frac{\pi}{84}} = \\ &= \frac{\sin \pi/14}{\sin \pi/84} \left(2 \sin \frac{11\pi}{168} \cos \frac{\pi}{168} - \sin \frac{5\pi}{84} \right) = \frac{\sin^2 \pi/14}{\sin \pi/84}. \end{aligned}$$

A legutolsó lépésben a zárójel első tagjára a következő azonosságot alkalmaztuk:

$$2 \sin u \cos v = \sin(u + v) + \sin(u - v).$$

Ezek alapján

$$k(x) = 2 \sin \frac{\pi}{7} + 4 \frac{\sin^2 \pi/14}{\sin \pi/84} \cos x.$$

Innen $k(x)$ értéke zsebkalkulátorral pontosabban számolható:

$$k\left(\frac{\pi}{84}\right) = 6,161\,0929, \text{ és } k(0) = 6,164\,7971,$$

a konvex burok kerülete mindig e két határ között van.